

**RAMON HEUWEKEMEIJER, ROZEMARIJN VAN PAGÉE
EN JESSICA VAN DE VOSSENBERG**

13.

KOESTEREN

IS HET DEVIES

Veiligheid, veel aandacht en heel veel positiviteit. Dat is kenmerkend voor de zogenoemde ‘koesterklas’ voor jonge kinderen met ernstige hechtingsproblematiek van de Verschoorschool in Nunspeet (cluster 4). Locatiecoördinatoren Ramon Heuwekemeijer (bovenbouw) en Jessica van de Vossenberg (onderbouw) ontwikkelden de aanpak, in samenwerking met Rozemarijn van Pagée, orthopedagoog bij jeugdhulporganisatie Pactum Jeugd- en opvoedhulp. “In de koesterklas staat het pedagogisch handelen op nummer één.”

Het begon een aantal jaren geleden, toen zowel Pactum als de Verschoorschool werd geconfronteerd met een groep kinderen waar ze niet goed raad mee wisten. Het waren kinderen met ernstige hechtingsproblematiek en als gevolg daarvan zeer ernstige gedragsproblemen, kinderen die in een reguliere setting onvoldoende tot ontwikkeling komen en daar niet zijn te handhaven.

SAMENWERKING ESSENTIEEL

“We zagen deze problematiek ook bij heel jonge kinderen”, vertelt Heuwekemeijer. “De gedachte was dat we dit zo vroeg mogelijk moeten aanpakken, omdat de kans op succes dan groter is, maar ook omdat deze kinderen onherroepelijk vastlopen als ze naar school gaan. Er moet eerst van alles gebeuren om ervoor te zorgen dat ze er klaar voor zijn om naar school te gaan.”

Geïnspireerd door een studiereis naar Wales, waar ze al ver zijn met de begeleiding van kinderen met ernstige hechtingsproblemen, zijn Heuwekemeijer en Van de Vossenberg, samen met Van Pagée van Pactum, aan de slag gegaan om een speciale aanpak te ontwikkelen voor deze groep kinderen. “Het was prettig dat we al jarenlang met elkaar samenwerkten op het gebied van het jonge kind”, vertelt Heuwekemeijer. “We hebben samen een methodiek ontwikkeld, waar de bestuurders van beide organisaties enthousiast over waren. Ze gaven ons de kans om een pilot te starten.”

En daarmee was de ‘koesterklas’ een feit: een aparte groep van maximaal acht kinderen tussen 5 en 7 jaar. De kinderen stromen, als ze eraan toe zijn, door naar een reguliere groep, of – als dat niet haalbaar is – naar een therapeutische setting. De koesterklas, gehuisvest in de Verschoorschool, wordt geleid door een leerkracht en een pedagogisch medewerker van Pactum, die ervaring heeft met dagbehandeling van jonge kinderen. Die combinatie van disciplines is volgens Van de Vossenberg heel essentieel. “Daarin zit heel veel kracht. Wij hebben als onderwijzers toch altijd de neiging om om het leerproces in gang te zetten. Dan is het heel zinvol dat er iemand is die erop wijst dat er eerst nog wat anders moet gebeuren. Want dat staat centraal in de koesterklas: werken aan de voorwaarden om aan het leren te kunnen beginnen. Daarom staat de pedagogiek hier op de eerste plaats en is onderwijs daaraan ondergeschikt.”

BIOGRAFIE

Dat betekent onder meer dat de begeleiders sterk investeren in het opbouwen van vertrouwen en het opbouwen van een relatie met het kind. Zij doen dat door de kinderen te koesteren, bijvoorbeeld door hen veel positieve aandacht te geven, structuur en veiligheid te bieden, veel complimenten te geven, veel te belonen, en ieder klein succesje te benoemen en te vieren. Heel veel positiviteit dus.

“Omdat deze kinderen vaak een enorme faalangst en een zeer negatief zelfbeeld hebben, is het belangrijk dat ze veel positiviteit ervaren en veel positieve ervaringen opdoen”, zegt Heuwekemeijer. “We maken in de koesterklas met de kinderen bijvoorbeeld hun eigen biografie, een map met foto’s van activiteiten die ze hebben gedaan, van werkjes waar ze trots op zijn, een complimentenlijst, enzovoort. Die map krijgen de kinderen mee als ze de koesterklas verlaten. Deze kinderen kennen hun eigen biografie vaak niet, doordat achterom kijken erg lastig en ingewikkeld is. Door de positieve dingen die ze hier ervaren vast te leggen, kunnen de kinderen daar achteraf met de begeleiding of met ouders op terugkijken en over praten.”

HELE KLEINE DINGEN

Herhaaldelijk spreken de gesprekspartners hun waardering uit voor de leerkrachten en pedagogisch medewerkers die de koesterklas begeleiden, omdat dit zware werk heel veel van hen vraagt. Daarom is het zo belangrijk dat Van Pagée de begeleiders coacht en intervisie geeft. Zij maakt hierbij gebruik van NIKA, een methodiek gericht op de coaching van begeleiders van kinderen met hechtingsproblematiek.

“Ik maak opnames in de klas en die analyseren we volgens een bepaalde methodiek. We analyseren de beelden zeer precies, kijken naar heel kleine dingen. Want juist in de begeleiding van deze zo kwetsbare kinderen komt het heel nauw. Het gaat om heel kleine verbale en non-verbale signalen, waarvan je je als begeleider vaak niet bewust bent. Door deze methodiek worden ze zich daarvan wél bewust. In het begin vonden de begeleiders dit best spannend, maar nu zijn ze heel positief. Ze leren er veel van. Naast het reflecteren op hun eigen attitude, helpt het hen ook om het gedrag van de kinderen te analyseren, achter het gedrag van de kinderen te kijken.”

Naast deze ‘NIKA-coaching’, organiseert Van Pagée regelmatig ‘open’ intervisiesessies waar de begeleiders van de koesterklas ervaringen uitwisselen en hun verhaal kunnen doen. “Omdat het werken met deze kinderen ontzettend intensief en heel erg pittig is, is het belangrijk dat ze af en toe stoom kunnen afblazen.”

WEER PLEZIER

De bevindingen van, door de Radboud Universiteit Nijmegen, Praktikon en Pactum uitgevoerd onderzoek naar de resultaten van de koesterklas, zijn nog niet bekend, maar op basis van de ervaringen in de afgelopen drie jaar hebben de gesprekspartners natuurlijk wel een beeld van de opbrengsten. Van de Vossenbergh: “Dat we zien dat kinderen weer plezier hebben in het naar school gaan, is al grote winst. We horen dat ook terug van ouders. Dat is heel waardevol, omdat dat ook iets positiefs teweegbrengt in de relatie tussen ouder en kind.”

Er zijn kinderen voor wie de koesterklas niet voldoende is en die naar een therapeutische setting zijn gegaan. Maar ook zijn er vijf kinderen succesvol uitgestroomd naar een reguliere klas van de Verschoorschool. Van de Vossenbergh: “Als je hebt gezien hoe deze leerlingen in de koesterklas binnenkwamen, dan is dat een fantastisch resultaat. Zij hadden het zeker niet gered als ze meteen in een reguliere groep waren geplaatst.”

TIPS

- Werk samen met jeugdzorg; dat is onontbeerlijk.
- Werk samen met ouders; informeer ze goed en betrek ze ook bij het traject van hun kind.
- Neem het hele team mee bij de opzet van een koesterklas. Voorkom dat de koesterklas binnen de school een vreemde eend in de bijt wordt.

MEER INFORMATIE

Ramon Heuweekemeijer

rheuweekemeijer@verschoorschool.nl

Jessica van de Vossenbergh

jvandevossenbergh@verschoorschool.nl

Rozemarijn van Pagée

vanpagee.r@pactum.org